

УДК 332.2:339.5:634.8:663.2

Н. І. Кара,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,

Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7000-2931>

С. М. Пенгрин,

аспірант, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID ID: <http://orcid.org/0009-0009-6816-3934>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.10.99

ВИНОРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗШИРЕННЯ

N. Kara,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Management and International Business, Lviv Polytechnic National University

S. Penhryn,

Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University

UKRAINIAN WINE INDUSTRY: CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR REGIONAL EXPANSION

У статті проаналізовано сучасний стан виноробної промисловості України та розглянуто основні регіони, що є перспективними для виноробства. Розглянуто твердження різних авторів щодо сучасного стану та потенціалу цього сектору агропромисловості. Досліджено динаміку зміни площі промислових виноградників в Україні. Проаналізовано причини скорочення кількості виноградників. Розглянуто динаміку виробництва вина в Україні, зокрема зазначено причину основних скорочень за досліджуваний період. Зіставлено результати обох динамік для формування узагальнень. Виділено 3 категорії вина, які експортуються Україною на закордонні ринки, зокрема вино ігристе, вино бутильоване, вино наливне. Досліджено обсяги експорту по кожній з категорій, проведено їх порівняльний аналіз, визначено пріоритетну категорію та основних виробників в категорії ігристого вина. Проведено детальний аналіз структури експорту вина, визначено основних країн контрагентів, куди експортуються українські вина, постійними країнами імпортерами є Німеччина та Казахстан. Також зазначено про зміну експортних ринків української винної продукції. Виявлено основну причину, через яку зазнає збитків виноробна промисловість України. Запропоновано нові регіони України, які є перспективними для вирощування винограду, зокрема Поділля, Наддніпрянщина та Галичина. Проведено аналіз основних виноробів даних регіонів, їхні обсяги виробництва, основні сорти винограду, які вирощуються, їх мікроклімат, специфіку розташування враховуючи природні ресурси. Проведено аналіз ґрунтів, на яких дані виноробні підприємства вирощують виноград, описано їхній вплив та придатність до вирощування винограду. Розглянуто межі сум активних температур, які зазначені в досліджуваних регіонах. Запропоновано сорти винограду відносно періоду дозрівання, які варто вирощувати в даних регіонах, в основному це білі та рожеві сорти винограду. Також було зроблено припущення, який економічний ефект на дані регіони матиме збільшення обсягів виробництва там, зокрема, це призведе до розвитку туризму та створення робочих місць для місцевого сільського населення.

The article analyzes the current state of the wine industry in Ukraine and examines the main regions that are promising for winemaking. It reviews statements from various authors regarding the current state and potential of this sector of agro-industry. The dynamics of changes in the area of industrial vineyards in Ukraine are investigated, and the reasons for the reduction in the number of vineyards are analyzed. The dynamics of wine production in Ukraine are considered, including the main reasons for significant reductions during the studied period. The results of both dynamics are compared to form generalizations. Three categories of wine exported by Ukraine to foreign markets are identified, including sparkling wine, bottled wine, and bulk wine. The volumes of exports for each category are examined, and their comparative analysis is conducted to determine the priority category and the main producers in the sparkling wine category. A detailed analysis of the wine export structure is carried out, identifying the main trading partner countries where Ukrainian wines are exported; Germany and Kazakhstan are constant importing countries. Changes in export markets for Ukrainian wine products are also noted. The main reason for the losses suffered by the Ukrainian wine industry is identified. New regions of Ukraine that are promising for grape growing are proposed, including Podillia, Naddniprianshchyna, and Halychyna. An analysis of the main winemakers in these regions is conducted, including their production volumes, the main grape varieties grown, microclimate, and the specificity of their location considering natural resources. An analysis of the soils on which these wineries grow grapes is conducted, describing their influence and suitability for grape growing. The framework of average sum of active temperatures specified in the studied regions is considered. Recommendations are made regarding which grape varieties, in terms of ripening period, should be grown in these regions, primarily white and pink grape varieties. Assumptions are made about the economic effect of increasing production volumes in these regions. This will primarily lead to the development of tourism and create more job opportunities for local rural populations.

Ключові слова: експорт, міжнародна торгівля, виноробний потенціал, вино, мікроклімат, ґрунт, сільськогосподарський.

Key words: export, international trade, winemaking potential, wine, microclimate, soil, agricultural.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Виноробна промисловість України є важливим галузевим сектором, який має потенціал для розвитку та регіонального розширення. Однак, існують певні економічні та політичні чинники, які впливають на цей сектор. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку виноробної промисловості України дозволить краще зрозуміти умови, в яких функціонує цей сектор, і виявити чинники, які перешкоджають або сприяють його розвитку. Особлива увага буде приділена аналізу експортних спроможностей України та розвитку виноробства в нових регіонах України, таких як Поділля, Галичина та Наддніпрянщина. Таке дослідження є важливим для розробки стратегій, спрямованих на підтримку сталого розвитку виноробного сектору та його позитивного впливу на регіональні економічні системи.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню української виноробної промисловості присвячено багато праць вітчизняних науковців. Зокрема, В. В. Россоха [1] та О. А. Петриченко [1] детально проаналізу-

вали потенціал ринку вина в Україні. Водночас В. А. Пазюк [2] провела порівняння українського ринку вина з іноземними. Б. Шуліка [3] проаналізував виробництво вина в північно-східній частині України та його поєднання з винним туризмом. Деякі науковці досліджували позиціонування підприємств на ринку вина Р.Г. Іванів [3], Галян Д.В. [4], Грещак М.Ю. [4], Петрик С.В. [4], Петрик А.В. [4].

Однак, постійні негативні зміни в секторі виноробства через агресивні дії РФ щодо України, потребують подальших досліджень потенційних регіонів виробництва вина, де можливе виробництво окремих сортів винограду з метою покращення теперішнього стану сектору.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Цілями статті є проаналізувати теперішній стан виноробної промисловості України, дослідити основних торгових партнерів за даною категорією товару та оцінити нові перспективні виноробні регіони України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Станом на сьогодні, виноробна галузь не є стратегічною для України. Вона здебільшо-

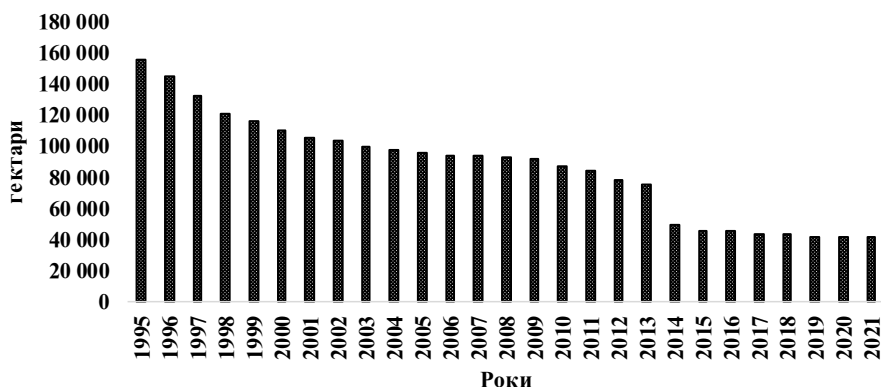

Рис. 1. Зміна площі виноградників в Україні за 1995–2021 рр., гектари

Джерело: сформовано на основі [5].

го має певний локальний іміджевий характер. Адже основне виробництво вина розташоване здебільшого в таких областях як Закарпатська, Одеська, Миколаївська, Херсонська та Запорізькі області, тобто в теплих регіонах з придатним кліматом для сільського господарства. Однак не має масового характеру, в Україні є декілька великих виробників вина, які переважно і мають найбільші виробничі потужності та великі площі виноградників. Також останнім часом суттєво збільшилась присутність малих локальних крафтових виробників, які зосереджені в основному на внутрішній ринок та виробляють продукцію у невеликих кількостях, володіючи при цьому невеликими земельними ділянками з власним вирощуванням винограду, подекуди навіть закупаючи виноград в фермерських господарствах. Також, якщо подивитися на площу виноградників, яка є в Україні, то вона постійно зменшується. Згідно даних, які надає Міжнародна організація виноградарства і виноробства за 2015–2021 рр., площа українських виноградників скоротилася майже на 73%. Варто звернути увагу, на динаміку зміни площі виноградників, яка відображена на (рис. 1).

Виходячи з цих даних, можна зробити висновки про те, що виноробство в Україні занепадало, або якщо бути точнішим занепадало саме вирощування винограду, адже не всі виноградні насадження використовуються безпосередньо для виробництва вина. Однак, як бачимо в 2014 році стався дуже різкий спад за кількістю. Це пов'язано з окупацією Криму і, відповідно втратою близько 26400 гектарів або 35,15% виноградників всієї України, що було великим ударом для всієї галузі. Саме тоді Україна втратила такі відомі виноробні як "Масандра", "Інкерман", "Коктебель" та "Сонячна долина" [6].

З метою проведення більш якісного аналізу виноробної галузі України, варто розглянути статистичні дані саме щодо виробництва вина і порівняти їх з попередніми показниками площ виноградників. Адже попри зменшення площ, якісь і кількість врожаю могла покращуватися за рахунок впровадження інновацій та кращому догляду за виноградниками. Саме тому варто звернути увагу на динаміку виробництва вина (рис. 2).

Тож в даному випадку, ми можемо спостерігати те, що виробництво вина кардинально відрізняється від площ виноградників. Спосте-

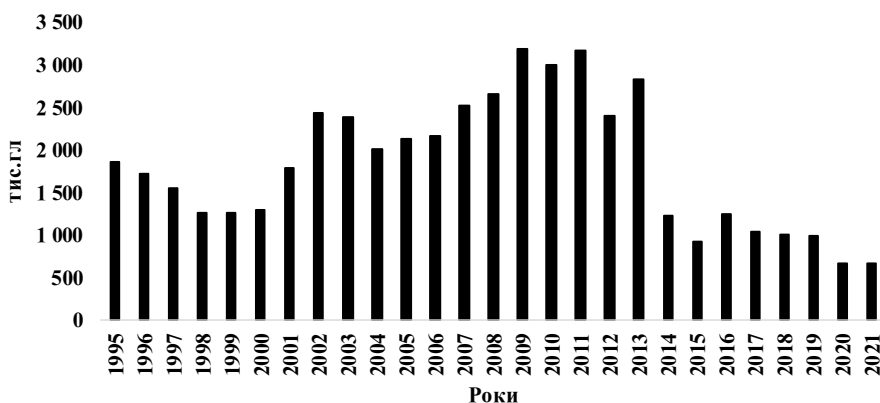

Рис. 2. Зміна обсягів виробництва вина в Україні за 1995–2021 рр., тис. гл

Джерело: сформовано на основі [5].

Таблиця 1. Топ-5 країн імпортерів українського вина за 2018–2022 рр.

Країна	Росія		Грузія		Китай		Казахстан		Німеччина	
2018	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$
	19,7	5,3	10,3	3,73	8,15	2,96	4,78	1,74	4,76	1,73
Країна	Казахстан		Німеччина		Китай		Білорусь		Нігерія	
2019	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$
	20,3	1,27	17	1,06	10,9	0,68	7,18	0,45	5,2	0,33
Країна	Білорусь		Казахстан		Німеччина		Румунія		Іспанія	
2020	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$
	18,6	1,97	17	1,8	12	1,27	9,39	0,99	8,61	0,91
Країна	Німеччина		Казахстан		Білорусь		Молдова		Алжир	
2021	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$
	24,5	2,81	13,4	1,55	12,2	1,4	11,7	1,35	4,98	0,57
Країна	Німеччина		Молдова		Румунія		Данія		Казахстан	
2022	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$	%	млн \$
	13,3%	0,93	12,9	0,9	11,6	0,81	9,56	0,67	9,21	0,64

Джерело: сформовано на основі [9].

Таблиця 2. Обсяги експорту вина в розрізі категорій за 2018–2022 рр.

Роки	Ігристе, тис. дол. США	Бутильоване, тис. дол. США	Наливне, тис. дол. США
2018	8491,44	7545,19	23786,51
2019	5417,52	5340,31	1101,01
2020	4486,93	4935,2	3626,19
2021	7667,02	5473,13	2968,87
2022	3463,36	3337,11	1910,88

Джерело: сформовано на основі [10–12].

рігається нестабільна динаміка, проте відбувалось і зростання, а в 2014 році був великий спад, який склав майже 56,52% або 1 598 тис.г л вина. Тобто виноробна галузь України втратила від анексії Криму більше, ніж половину своїх виробничих потужностей, що має негативний вплив на цілу індустрію. Також можемо помітити спад у 2020 році, який був спричинений зупинкою експорту в РФ. На початку 2019 року РФ заборонила ввозити українські вина [7]. На той момент РФ була одним з основних експортних ринків, а так як не було куди експортувати, виробники були змушені зменшувати виробництво в наступному році.

Після аналізу перших двох показників, можна зробити висновок про те, що сучасний ринок вина в Україні не є перспективним і він скоріш за все не зможе повернутись до попередніх показників. Тому ймовірно буде продовжувати в тому ж темпі, де на ринку є основні великі гравці та локальні крафтові виробники, які переважно орієнтуються на споживача, що є достатньо перебірливим та буде вибирати відповідно дорогий і якісний продукт. Проте, щоб повністю зробити висновок про те, наскільки він є перспективним варто провести аналіз експортних спроможностей України. Зокрема основних ринків, куди експортується вино, щоб зрозуміти який саме споживач вибирає українське вино, та подивитися на експортні показники в розрізі 3 категорій вин

згідно з Гармонізованою системою опису та кодування товарів [8]:

— код 220421 — Вина виноградні, включаючи вина кріплені у посудинах місткістю 2 л або менше (далі — пляшкове вино);

— код 220429 — Вина виноградні, включаючи вина кріплені у посудинах більше 2 л (далі — наливне вино);

— код 220410 — Вина ігристі.

Тож, спочатку проаналізуємо основні експортні ринки для українського вина за 2018–2022 рр. (табл. 1).

З табл. 1 ми можемо побачити те, що основними споживачами вина України за 2018–2022 рр. є Німеччина та Казахстан. Зокрема Німеччина, за останні 2 роки є основним імпортером. Згідно з даними Міжнародної організації виноградарства і виноробства, Німеччина входить в трійку найбільших експортерів вина в світі і українське вино також споживається в цій країні. Отже, можна зробити висновок, що українське вино високо цінується споживачем, що в майбутньому може привести до збільшення імпорту. На основі даних табл. 1, ми бачимо, що імпорт вина якраз і зростав до 2022 року до моменту повномасштабного вторгнення. За досліджуваний період Україна в основному експортувала до країн сусідів Білорусі, Молдови, Румунії і Казахстану. Також у 2022 році серед імпортерів вина з'явилась Данія, що теж є доволі хорошим показником, адже це розвинута країна з високим рівнем добробуту, що свідчить про те, що українське вино є якісним. Таким чином, Україна має основних партнерів — переважно країни-сусіди, проте за останні роки, а особливо після 2022 року, українське вино почало продаватись в більш розвинутих країнах, що є важливим визнанням для вітчизняних виноробів.

Однак, варто зосередитися на структурі експорту, щоб мати розуміння яке саме українське вино є найзатребуванішим (табл. 2).

Ці статистичні дані відображають те, що структура експорту є не зовсім стабільною, зокрема, у 2019 році різко скоротився експорт наливного вина, до того він був лідером у загальній структурі. Як бачимо, практично все це вино експортувалося до РФ, а після торговельних обмежень, обсяг скоротився. Надалі, від 2019 року ігристе вино майже повністю займає лідерські позиції і є основою експорту вина. Бутильоване вино має практично схожі показники, що і ігристе. А наливне має негативну тенденцію до спаду. Отже, українське вино все ж має потенціал, особливо ігристе, яке навіть попри падіння в 2022 році займає лідерську позицію. До найбільших виробників ігристого вина, відзначених міжнародними нагородами відносяться ПрАТ "Артвайнері" (Артемівське) та ТОВ "ПТК Шабо" (Шабо) [13]. Проте через окупацію м. Бахмут, де розміщувалися виробничі потужності Артемівського, компанія не зможе повністю продовжувати виробляти вина в тих самих обсягах, адже на даний момент підприємство передислокувалося на південь Одеської області [14].

Підсумовуючи, можна говорити про те, що українські вина мають потенціал до розвитку, особливо в категорії ігристих вин. Також українські вина експортуються до європейських країн, де рівень споживання є на високому рівні. Основними виноробними регіонами все ще залишається південь, зокрема Одеська область, яка є лідером за кількістю виноробень. Всі кризові становища в галузі спричинені агресивними діями РФ, такі як окупація Криму в 2014 р., обмеження на експорт в 2019 р. і повномасштабне вторгнення в 2022 р. І основними регіонами, які зазнають втрат є саме південні регіони.

Виходячи з даної проблеми, варто розвивати виноробство і у інших українських регіонах, які є достатньо привабливими та придатними для виробництва вина. Через кліматичні зміни, які спостерігаються на території України протягом останніх років регіони, які раніше не були придатними для виноробства, зараз потенційно можуть бути новим осередком. Тому варто проаналізувати Львівську, Тернопільську, Хмельницьку, Київську та Вінницьку області. Тут все ще присутній прохолодний клімат, що дає можливість виробляти якісні білі вина з підвищеною кислотністю. Також ці регіони дозволяють виробляти рожеві та бурштинові вина, що вважаються доволі таки експериментальними для цих регіонів. Наразі в цих регіонах не представ-

лено багато виноробень, які працюють повністю офіційно, маючи ліцензію на виробництво.

Спочатку варто розглянути регіон Поділля, куди входять Тернопільська, Хмельницька та Вінницька області. Головна річка Поділля — це Дністер. На його схилах або на берегах сусідніх річок, що впадають у Дністер, є мікрозони з теплим кліматом, які полюбає виноград [15]. А поєднуючи це з відмінними природними характеристиками та історичною забудовою в регіоні, Поділля може стати одним з центрів винного туризму в Україні. До найвідоміших виноробень, які там є належать ТМ "Калюс Вайнери" (Kalyus Winery), ФГ "РВ Зелениці" (Родинна виноробня Зелениці), Винарня Богдана Павлія (Bohdan's Winery), ФГ "Татове вино ВБ" (Father's Wine), ПП "Винний дім Гігінеїшвілі" (Винний дім Гігінеїшвілі).

Щодо Kalyus Winery (урочище Калюс, Хмельницька обл.), то обсяги виробництва складають близько 750 л/рік. Основними сортами, які виробляються є — білі: Рислінг, Мускат, Шардоне, Сухолиманський., а щодо червоних: Сапераві, Каберне Кортис, Каберне. Основні виноградники розміщені в урочищі Калюс, також виноград закуповується в інших областях.

Родинна виноробня Зелениці (м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл.), обсяги виробництва складають близько 16500 л/рік. Основними сортами є — білі: Рислінг, Мускат білий, Йоханітер, Ритон, Монарх, Йоханітер, Цитронний Магараха та Мускат Дублянський, а серед червоних: Мерло, Юпітер, Каберне, Мускат Блау, Одеський Чорний, Свенсон Ред, Піно Нуар, Піно Грі. Виноградники розташовані в селі Боришківці поблизу Кам'янця-Подільського.

Bohdan's Winery (с. Гораївка, Хмельницька обл.), обсяги виробництва складають близько 1875 л/рік. Основними сортами є білі — Шардоне, Совіньйон, Аліготе, Рислінг, Сільванер, Шенен Блан, Трамінер, Йоханітер, Соляріс, Барон, Мускаріс та червоні Поділлі Дунай, Цвайгельт, Небіоло, Санжовезе, Євмолпія, Піно Нуар, Піно Грі, Сіра, Каберне-Фран. Виноградники в основному ростуть в урочищі Бакота та схилах Подільських Товтр.

Father's Wine (м. Гусятин, Тернопільська обл.), обсяги виробництва складають близько 26250 л/рік. Основні сорти, що вирощуються — білі сорти винограду — Йоханітер, Соляріс, Мускаріс, Геліос і Дублянський. До червоних сортів винограду відносяться — Каберне Кортис, Регент, Піно Тін, Леон-Мійо, Чорна

Перлина, Красень та Юпітер. Виноградники розташовані біля міста Гусятин.

Винний дім Гігінеїшвілі (с. Корделівка, Вінницька обл.), обсяги виробництва складають близько 27000 л/рік. Основні сорти, що вирощуються серед білих сортів винограду — Мускат Оттонель, Шардоне та Ркацители, щодо червоних то це — Піно Нуар, Каберне Совіньйон, Мерло, Одеський чорний, Сапераві. Виноград вирощується поблизу міста Могилів-Подільський, а також закуповується в інших областях.

Таким чином, ті винороби, які мають ліцензії на вирощування винограду і виробництво вина, розміщені в південній частині Поділля, в основному на берегах річки Дністер чи її притоках в тих місцях, де гирло річки є доволі широким, тим самим, створюючи відповідні умови для вирощування винограду. Проте наявність великої водойми не є достатньою умовою для вирощування якісного винограду. Однією із важливих умов також є сума активних температур (САТ). САТ — це показник активних температур, який характеризує кількість тепла, що отримує рослина за весь період вегетації [16]. Згідно з картою "Сума активної температури повітря", розміщеної в Національному атласі України, ці місцевості переважно мають показник в межах 2600—2800 і 2800—3000 градусів за Цельсієм [16]. Тільки виноробня Father's Wine перебуває в межах 2400—2600 градусів за Цельсієм. Згідно з цими даними, переважно для всіх виноробень цієї місцевості, сортами для вирощування за даних умов мають бути переважно дуже ранні, ранні, середньоранні та середні сорти, тобто загалом ті, які якраз і є перерахованими вище. Також ті виноробні, які розміщені в температурних межах 2800—3000, можуть ще вирощувати сорти середньопізнього і пізнього дозрівання, відповідно збільшується кількість можливих червоних сортів винограду.

І останньою важливою умовою є ґрунти. Усталеним правилом для виноробства є те, що зазвичай ґрунти повинні бути бідними, проте в нашому випадку вони дещо відрізняються від даного правила. Згідно з картою ґрунтів України в розрізі областей, можемо побачити, що в основному — це дернові карбонатні ґрунти, переважно на елювії щільних карбонатних порід, сірі опідзолені ґрунти, темно-сірі опідзолені ґрунти, чорноземи опідзолені, чорноземи глибокі малогумусні та чорноземи реградовані [17]. Ці породи за рівнем родючості є добре та середньо родючими [18]. Тож, зважаючи на це, виноградарям потрібно часто здійсню-

вати "зелені операції", тобто обрізати верхівки зелених пагонів, зайве листя у період уповільнення їх зростання, щоб вся енергія йшла в лозу, в ягоду, а не в зелену масу. Крім того, цікавим також є те, що в переважній більшості згаданих ґрунтів на глибині є наявність сланцю, карбонатних порід, таких як вапняк, мергель, крейда, що надає великий потенціал вирощування винограду для створення білих та ігристих вин [15]. Особливо на схилах Подільських Товтр розташовані в основному багато вапняків, які вважаються найкращими для виробництва білого вина. Тобто це є ще одним поясненням, чому даний вид вин є найпопулярнішим тут. Проте це є доволі хорошою перспективою для виноробів регіону, адже білий виноград набирає менше цукру, відповідно вино є менш міцним, а згідно з сучасними підходами до споживання алкоголю, є популярнішим і більше цінується.

Отже, на нашу думку, Подільський регіон є безперечно перспективним виноробним регіоном. Найкращі умови мають території, які розташовуються вздовж річки Дністер та її приток, адже завдяки всім характеристикам, які є в даному мікрорегіоні (температурі, клімату, ґрунтам, історичній складовій), він є придатним до виробництва високоякісних білих, бурштинових, ігристих та рожевих вин. У випадку зростання зацікавленості місцевих фермерів у виноградарстві, цей регіон може мати багато перспектив і бути одним з центрів винного туризму в Україні.

Наступним регіоном, де виноробство тільки починає розвиватися є Галичина, зокрема Львівська область та північ Івано-Франківської області. На Галичині свої тонкощі вирощування винограду через мінливий клімат, проте це не зупиняє виноробів, а, навпаки, стимулює їхню цікавість. Часто це є як хобі, де переважно працює одна сім'я. Також найбільш придатною частиною для виноробства є Опілля, яке є західною частиною Подільської височини. Тут розташовано декілька виноробень, які ліцензійно виробляють вино, проте більшість з них повністю здійснює купівлю винограду в південних регіонах країни, або володіє власними виноградниками саме на півдні. Причиною цього є те, що традиційно цей регіон не є найтеплішим і відповідно тут часто вирощуються інші сільськогосподарські культури, а вино виробляється в переважній більшості з ягід як малина та ожина, аніж з винограду.

Звідси варто звернути увагу на Сімейну виноробню "Янчинські пагорби" (с.Іванівка,

Львівська обл.), обсяги виробництва приблизно до 3000 л/рік. Основні сорти винограду, які вирощуються — білі — Олег, Дублянський, Йоганітер, Соляріс, Мускаріс, Цитронний Магарача, Буковинка та Мускат одеський. Щодо червоних, то це тільки два сорти — Рубіновий Магарача та Гурзуфський рожевий [19].

Щодо САТ, то вся територія регіону перебуває в межах 2400—2600 градусів за Цельсієм, тобто знову ж таки, основними сортами винограду, які можливі до вирощування в даних умовах є білі сорти. Також на зиму більшість з них потребуватимуть накривання, для того щоб уникнути обмороження лози.

І тут також слід проаналізувати склад ґрунтів. У випадку досліджуваної виноробні, то вони розміщені на чорноземі опідзолених оглеєних [17]. Якщо подивитися на карту родючості, то переважно ці ґрунти відносять до добре та середньо родючих [18]. Це також свідчить про те, що для проведення "зелених робіт" потрібно більше витрат часу. Щодо інших ґрунтів, то переважно тут розташовуються чорноземи різного типу, котрі переважно є середнього рівня родючості. Також є дернові ґрунти з великим вмістом карбонатних порід, що є хорошим показником для вирощування білих вин високого класу.

Тож, цей регіон можна вважати перспективним, проте він потребує багато умов, професійного підбору сортів, які зможуть давати найкращий результат в даних умовах. Кількість офіційних виноробень, які вирощують виноград і роблять вино є малою, проте це здебільшого пов'язано з стереотипністю, щодо непридатності цього регіону. Також цей регіон є привабливим і в історичному контексті, що може привертати туристів.

Третім і останнім регіоном, який вважається перспективним є Наддніпрянщина. Цей регіон також не має багато виноробень, основним осередком є Київ та населені пункти в Київській області. Переважно всі виноробні є сімейними бізнесами. Також дана територія характеризується унікальним мікрокліматом, який створений наявністю Дніпра та інших природних характеристик [20]. До найвідоміших виноробень, які там є розташовані є ТОВ "БАЙН КЛАБ БІОЛОГІСТ" (Biologist), Сімейна виноробня Кассія (Cassia Wine), ТОВ "ВИННА ІДЕЯ" (Wine Idea), ФГ "КУЛІНІЧЕНКО" (Kulinichenko Winery).

Тож, якщо розглянути Biologist (с.Лісники, Київська обл.), то обсяги виробництва вина становлять приблизно 18750 л/рік. Щодо сортів,

які вирощуються, то це білі — Рислінг, Мюллер Тургау, Грюнер Вельтлінер, Аліготе, Шардоне, Сільванер та Ркацтелі. Щодо червоних, то це — Каберне, Кармінер, Піно Нуар, Мерло, Одеський чорний та Трамінер рожевий. Виноградники розміщені в селі Лісники.

Наступною виноробнею є Cassia Wine (с. Мила, Київська обл.). Обсяги виробництва складають близько 2000 л/рік. Основними сортами є білі — Плевен та Аліготе і червоні — Академік. Також частина винограду закуповується в Одеській області. Власні виноградники розміщені в селі Мила.

Далі розглянемо Wine Idea (с. Ясногородка, Київська обл.). Обсяги виробництва становлять 17000 л/рік. Вирощуються переважно білі сорти винограду — Ркацтелі, Рислінг та Цитронний Магарача. Щодо червоних, то це — Одеський Чорний та Піно Нуар. Виноградники розміщені в селі Ясногородка.

І останньою виноробнею є Kulinichenko Winery (с. Горохове, Київська обл.). Обсяги виробництва складають 2250 л/рік. До білих сортів, які вирощуються, належать — Мускат одеський, Буковинка, Цитронний Магарача, Мускаріс, Соляріс, Шардоне та Рислінг. До червоних належать — Каберне Совіньйон, Мальбек, Мерло, Піно Мен'є, Піно Нуар та Сіра. Виноградники розташовані в селі Горохове.

Отже, всі виробники вирощують виноград на локальних територіях, в переважній більшості — це знову ж таки білі вина, зокрема саме українські сорти. Також територіально, вони розташовані близько до околиць Києва, відповідно і річки Дніпро, що слугує основною водою регіону, маючи при цьому багато приток, що в поєднанні з Київським плато створює унікальний мікроклімат. Відповідно середні температури тут перебувають на достатньо високому рівні, враховуючи, що це є північна частина України. Цей регіон перебуває в межах 2600—2800 градусів за Цельсієм, що дозволяє вирощувати надранні, ранні, середньоранні та середні сорти винограду [16].

І як у вище розглянутих регіонах, варто провести характеристику ґрунтів. Згідно даних, які представлені в карті ґрунтів України в розрізі областей, дані виноробні підприємства розташовані на чорноземах неглибоких слабогумусованих та малогумусних, дерново-прихованопідзолисті піщані та глинисто-піщані ґрунти (борові піски) та чорноземи глибокі малогумусні карбонатні. Приблизно такі умови і потрібні для вирощування винограду — піщаний ґрунт з великою кількістю міне-

ральних порід, каміння. Зокрема, на території виноградників Kulinichenko Winery під чорно-земами розташована гранітна плита, що є позитивною характеристикою для винограду [20].

Таким чином, даний регіон також може вважатися перспективним, якщо не найперспективнішим серед розглянутих нами. Перш за все, за рахунок свого розташування, адже Київ є одним з основних ринків збуту і територіальна близькість до нього є однозначною перевагою. Також тут є достатній рівень температур для вирощування відносно широкої кількості сортів винограду. Також ґрунти є найкращими в порівнянні з іншими регіонами, адже вони є близькими до таких, що потрібні для вирощування якісного винограду.

Ми розглянули перспективність даних регіонів в розрізі тільки природних характеристик. Варто припустити, який економічний ефект ці нові виноробні мікрорегіони можуть мати безпосередньо на сам регіон та галузь загалом. Пропонуємо тут виділити два аспекти, які на нашу думку, прямо впливають на економічний розвиток регіону, це є зайнятість місцевого сільського населення та туризм.

Виробництва вина в основному розміщені в сільській місцевості. Більшість сіл в Україні не є надто перспективними місцями для їх жителів в плані наявності робочих місць. Відповідно розширення виноробного сектору здатне забезпечувати значну кількість робочих місць. Перш за все, це постійна зайнятість основних працівників, яка створюється завдяки повному циклу виробництва вина, який триває цілий рік. Кількість такого персоналу може коливатися в залежності від розмірів виробництва. Крім того, даний тип виробництва часто відіграє значну роль в сезонній зайнятості, яка забезпечує робочі місця особливо в літньо-осінній період під час догляду за виноградником (зелені роботи) та збирання врожаю. Це особливо важливо для сільських громад, де доступ до іншої роботи може бути обмеженим. Також згідно з даними Державної служби статистики України, в 2019 р. кількість населення зайнятого в сільському господарстві складала 2938 тис. осіб з тенденцією до зростання [21]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що ці нові регіони матимуть позитивний вплив на власну економічну систему, адже забезпечення робочих місць в сільських районах сприяє стабільності місцевого населення та зменшує міграцію до міст.

Наступним аспектом є туризм. Згідно з даними Державного агентства з розвитку ту-

ризму України, в 2023 р. туристичний бізнес сплатив податків на суму понад 2,04 млрд грн, що на 32% більше, ніж у 2022 р. та на 8% менше рівня 2021 р. [22]. Тобто можна припустити, що надходження збільшилися саме завдяки розвитку внутрішнього туризму, адже з війною населення почало більше цікавитися тим, що є наявним в Україні. З точки зору винного туризму, це в основному екскурсії по виноробних підприємствах, проведення виноробних фестивалів та інших подій, що беззаперечно є важливою галуззю туризму. Прикладами екскурсій на виноробню є Шабо, де постійно проводиться багато екскурсій територією підприємства [23]. Тобто досліджувані нами регіони також можуть враховувати практику великих виноробень і йти схожим шляхом. Слід звернути увагу і на те, що винний туризм також сприяє підвищенню свідомості та популяризації місцевої культури, історії та традицій, що сприяє зміцненню ідентичності місцевого населення та підвищенню престижу регіону. Особливо, якщо цей регіон яскраво виділяється якимись характеристиками, зокрема Бакота на Подільських Товтрах. Крім того, щодо користі окремому регіону, то винний туризм привертає до регіону людей з усього світу, що сприяє збільшенню обсягів продажу місцевого вина, розширенню його експорту через впізнаваність бренду, а також до відкриття нових локальних виноробень. Тим більше, це стимулює розвиток супутніх галузей, таких як готельний бізнес, ресторанний бізнес чи сироваріння.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасний стан виноробного сектору України наразі перебуває не в найкращому становищі за всю історію незалежності, кількість виноградників зменшується, експорт також коливається і не має постійної динаміки до зростання. Переважно всі ці проблеми є наслідком військових дій РФ проти України. Таким чином, Україна втратила велику частину виноградників в Криму, з початку 2022 р. страждає південна частина України, зокрема такі регіони як Таврія, Приазов'я та Причорномор'я, де є зосереджені великі насадження виноградників. В 2022 році Україна також переорієнтувалась на європейські країни для збуту вина. Основною складовою експорту українського вина, зокрема, є ігристі вина. Тож задля зменшення ризиків і зростання галузі, потрібно починати виробляти вина в

інших регіонах, які мають перспективи для цього. Таким чином, наразі є три регіони, які мають хороший потенціал, це є Наддніпрянщина, Поділля та Галичина. Більшість з них є придатними для виробництва високоякісних білих вин з українських та закордонних сортів винограду. На даних територіях присутні ліцензовані виноробні з різними обсягами виробництва. Проте сама їх наявність призводить до того, що потенційно в цих регіонах можуть з'являтися і нові виробники, тим самим сприяючи розвитку цих регіонів. Також, збільшення потенціалу виноробного регіону може мати безпосередній вплив на збільшення зайнятості в сільській місцевості та покращення умов життя місцевого населення і може призвести до розвитку туризму та популяризації локальної культури. Щодо подальших досліджень, то важливо дослідити міжнародний досвід розвитку перспективних регіонів у виноробні зони, оскільки впровадження інновацій може прискорити цей процес. Також варто дослідити, за допомогою яких управлінських методів виноробні підприємства можуть ефективно пришвидшувати розвиток підприємства.

Література:

1. Россоха В.В., Петриченко О.А. Потенціал ринку вина в Україні. Економіка АПК. 2020. № 9. С. 17—29.
2. Пазюк В.А. Аналіз стану та динаміки розвитку ринку вина в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2015. № 4 (4). С. 236—242. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/76564/72114>
3. Шуліка Б.О., Виноградарство і виноробство в північно-східному лісостеповому краї України в поєднанні з винним туризмом. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2021. № 34. С. 53—58. URL: <https://periodicals.karazin.ua/pbgok/article/view/22360/20643>
4. Іванів Р. Г., Галєн Д. В., Грещак М. Ю., Петрик С. В., Петрик А. В. Позиціонування підприємства на ринку вина в сучасних умовах. Академічні візії. 2023. № 16. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/263/224>
5. Database. 2024. URL: <https://www.oiv.int/what-we-do/data-discovery-report?oiv>
6. Виноробство в Криму. 2022. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Виноробство_в_Криму
7. Ударом на удар: як відповість Україна на нові санкції РФ. 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/01/9/7091336/>
8. Mariani A., Pomarici E. and Boatto V. The international wine trade: Recent trends and critical issues. Wine Economics and Policy. 2012. vol 1 (1), pp. 24—40. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221297741200004X>
9. Where does Ukraine export Wine to? 2024. URL: https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/ukr/all/42204/2022
10. Wine; sparkling imports by country in 2022. 2024. URL: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2022/tradeflow/Imports/partner/WLD/product/220410>
11. Wine; still, in containers holding 2 litres or less exports by country in 2022. 2024. URL: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2022/tradeflow/Exports/partner/WLD/product/220421>
12. Wine; still, in containers holding more than 2 litres exports by country in 2022. 2024. URL: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2022/tradeflow/Exports/partner/WLD/product/220429>
13. Топ-15 ТМ ігристих вин. 2024. URL: <https://uba.top/ihryste-vyno/>
14. Завод ігристого вина переїхав з Бахмута: де нове місце виробництва. 2023. URL: <https://novynarnia.com/2023/03/02/zavod-igrystogo-vyna/>
15. Вина України. Поділля: Kalyus Winery, "Родинна виноробня Зелениці", Bohdan's Winery. 2023. URL: <https://www.ukrainer.net/vynopodillia/>
16. Сума активних температур (CAT). 2017. URL: <https://deep634.wixsite.com/vinograd/summa-aktivnyh-temperatur-sat?lang=uk>
17. Ґрунти України в розрізі областей. 2015. URL: <https://geomap.land.kiev.ua/obl-0.html>
18. Родючість ґрунтів України. 2015. URL: <https://geomap.land.kiev.ua/fruitfulness.html>
19. Вина України: Галичина. Axis Wine, "Галицька Сорока" "Янчинські пагорби" та Olpol. 2023. URL: <https://www.ukrainer.net/vynohalychyny/>
20. Вина України: Наддніпрянщина. Biologist, Cassia Wine, Wine Idea та Kulinichenko Winery. 2023. URL: <https://www.ukrainer.net/vyno-naddniprianshchyny/>
21. Сільське господарство. 2020. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/pro_stat/Prosto/s_gosp/SG.pdf
22. Податкові надходження від туристичного бізнесу минулого року зросли на 32%. 2024. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/19/710125/>
23. Центр культури вина. 2024. URL: <https://shabo.ua/czentr-kulturi-vina/>

References:

1. Rossokha, V.V. and Petrychenko, O.A. (2020), "Wine market potential in Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 17—29.
2. Paziuk, V.L. (2015), "Analysis of the state and dynamics of development of wine market in Ukraine", *Problems and prospects of economics and management*, [Online], vol. 4 (4), available at: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/76564/72114> (Accessed 14 April 2024).
3. Shulika, B.O. (2021), "Viticulture and wine-making in the northeastern forest-steppe region of Ukraine in combination with wine tourism", *The problems of continuous geographical education and cartography*, [Online], vol. 34, available at: <https://periodicals.karazin.ua/pbgok/article/view/22360/20643> (Accessed 14 April 2024).
4. Ivaniv, R.H. Halian, D.V. Hreshchak M.Y. Petryk, S.V. and Petryk, A.V. (2023), "Positioning the company in the wine market in modern conditions", *Academic Visions*, [Online], vol. 16, available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/263/224> (Accessed 14 April 2024).
5. International Organisation of Vine and Wine (2024), "Database", available at: <https://www.oiv.int/what-we-do/data-discovery-report?oiv> (Accessed 15 April 2024).
6. Wikipedia (2022), "Winemaking in Crimea", available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Виноробство_в_Криму (Accessed 15 April 2024).
7. European Pravda (2019), "Strike for strike: how Ukraine will respond to Russia's new sanctions", available at: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2019/01/9/7091336/> (Accessed 15 April 2024).
8. Mariani A., Pomarici E. and Boatto V. (2012), "The international wine trade: Recent trends and critical issues", *Wine Economics and Policy*. [Online], vol 1 (1), available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221297741200004X> (Accessed 17 April 2024).
9. The Observatory of Economic Complexity (2024), "Where does Ukraine export Wine to?", available at: https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/export/ukr/all/42204/2022 (Accessed 17 April 2024).
10. World Integrated Trade Solution (2024), "Wine; sparkling imports by country in 2022", available at: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2022/tradeflow/Imports/partner/WLD/product/220410> (Accessed 17 April 2024).
11. World Integrated Trade Solution (2024), "Wine; still, in containers holding 2 litres or less exports by country in 2022", available at: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2022/tradeflow/Exports/partner/WLD/product/220421> (Accessed 17 April 2024).
12. World Integrated Trade Solution (2024), "Wine; still, in containers holding more than 2 litres exports by country in 2022", available at: <https://wits.worldbank.org/trade/comtrade/en/country/ALL/year/2022/tradeflow/Exports/partner/WLD/product/220429> (Accessed 17 April 2024).
13. Ukrainian Business Award (2024), "TOP-15 sparkling wine brands", available at: <https://uba.top/ihryste-vyno/> (Accessed 19 April 2024).
14. Novynarnia (2023), "Sparkling wine plant moved from Bakhmut: where is the new production site?", available at: <https://novynarnia.com/2023/03/02/zavod-igrystogo-vyna/> (Accessed 19 April 2024).
15. Ukrainer (2023), "Wines of Ukraine. Podillia: Kalyus Winery, Zelenytsia Family Winery, Bohdan's Winery", available at: <https://www.ukrainer.net/vyno-podillia/> (Accessed 20 April 2024).
16. Pyshnykh Vineyard (2017), "Average sum of active temperatures (SAT)", available at: <https://deep634.wixsite.com/vinograd/summa-aktivnyh-temperatur-sat?lang=uk> (Accessed 20 April 2024).
17. Maps of Ukraine (2015), "Soils of Ukraine by region", available at: <https://geomap.land.kiev.ua/obl-0.html> (Accessed 20 April 2024).
18. Maps of Ukraine (2015), "Soil fertility in Ukraine", available at: <https://geomap.land.kiev.ua/fruitfulness.html> (Accessed 20 April 2024).
19. Ukrainer (2023), "Wines of Ukraine: Halychyna. Axis Wine, Galytska Soroka, Yanchyn Hills and Olpol", available at: <https://www.ukrainer.net/vyno-halychyny/> (Accessed 21 April 2024).
20. Ukrainer (2023), "Wines of Ukraine: Naddnyprianshchyna. Biologist, Cassia Wine, Wine Idea and Kulinichenko Winery", available at: <https://www.ukrainer.net/vyno-naddnyprianshchyny/> (Accessed 21 April 2024).
21. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Agriculture", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/pro_stat/Prosto/s_gosp/SG.pdf (Accessed 22 April 2024).
22. Ekonomichna Pravda (2024), "Tax revenues from the tourism business increased by 32% last year. 2024", available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/19/710125/> (Accessed 22 April 2024).
23. Shabo (2024), "Wine Culture Centre", available at: <https://shabo.ua/czentr-kulturi-vina/> (Accessed 23 April 2024).

Стаття надійшла до редакції 02.05.2024 р.